

ผลของโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้
แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดกาญจนบุรี*

Effects of Buddhist Dialogue Program to Self Directed Learning
Ability of Students Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Kanchanaburi Province

พระตำรงพล ธีรสัทโธ (สนั่นวงศ์), วิชชุดา ฐิติโชติรัตนา และกมลาศ ภูวนาธิพงษ์
Phra Damrongpol Thirasaddho (Sananwong), Witchuda Titichoatrattana
and Kamalas Phoowachanathipong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: damrongpolt@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดสุนทรียสนทนายาร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง 2) พัฒนาโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนา และ 3) ศึกษาผลของโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เครื่องมือที่ใช้คือโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาที่พัฒนาความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง และแบบสอบถามความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.983 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นิสิตสาขาพระพุทธศาสนา ชั้นปีที่ 2 จำนวน 40 รูป/คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 20 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบภายในกลุ่มโดยใช้สถิติ Pairedt- test เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติ Independent t- test

*ได้รับบทความ: 20 พฤษภาคม, 2565; แก้ไขบทความ: 23 สิงหาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 23 สิงหาคม 2565
Received: May 20, 2022; Revised: August 23, 2022; Accepted: August 23, 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดสุนทรียสนทนาร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง พบว่า แนวคิดนี้ทำให้นิสิตเกิดการฟังอย่างมีสติ ฟังด้วยโยนิโสมนสิการ ไม่ตัดสินผู้อื่น ใช้วิธีการพูดที่เกิดประโยชน์ มาใช้ในการเรียนรู้แบบนำตนเอง ซึ่งเน้นตัวผู้เรียนให้วางแผนในการเรียนรู้ ประเมินการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน และช่วยแก้ปัญหาในการเรียนรู้ ส่งผลให้ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของผู้เรียนสูงขึ้น
2. การพัฒนาโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนา พบว่า โปรแกรม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน แบ่งเป็น กิจกรรมย่อย 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) พุทธกัลยาณมิตตตา 2) พุทธปจฺฉา 3) พุทธสติ 4) พุทธสัมปชัญญะ 5) พุทธสนทนา 6) พุทธสนทนา 7) พุทธวิสันนา
3. ผลของโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า หลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยการเรียนรู้นำตนเองตามแนวพุทธจิตวิทยาเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สุนทรียสนทนา; โปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนา; การเรียนรู้แบบนำตนเอง

Abstract

The objectives of this study consisted of 1) to study the concepts of Buddhist Dialogue with Buddhaddhamma and self-direct learning; 2) to develop the Buddhist Dialogue Program; and 3) to study the effects of the Buddhist Dialogue Program on the self-direct learning of students of Kanchanaburi Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The study was quasi-experimental research using the Self-direct Learning Development Buddhist Dialogue Program and questionnaire of self-direct learning with the confidence value of 0.983 to collect data from the sample group consisted of 40 students in the 2nd year majoring in Buddhism divided into experimental and control groups of 20 students each. The intra-group comparative data was analyzed using Pairedt- test and Independent t-test.

The result was as follows:

1. Regarding the concepts of Buddhist Dialogue with Buddhaddhamma and self-direct learning it found that this concept encouraged students to listen consciously with Yonisomasikara, unjudgement of others, using helpful speaking methods in self-direct

learning with an emphasis on students to know how to plan and to carry out self-assessment resulted in higher self-directed learning ability.

2. With regard to the development of the Buddhist Dialogue Program it found that the program was divided into 7 events including 1) Buddhist good friendship, 2) Buddhist questions, 3) Buddhist mindfulness, 4) Buddhist comprehension, 5) Buddhist dialogue, 6) Buddhist dialogue, and 7) Buddhist answers.

3. In respect to the effects of the Buddhist Dialogue Program on the self-directed learning of students of Kanchanaburi Mahachulalongkornrajavidyalaya University it found that after the experiment the experimental group had a mean score of self-directed learning based on Buddhist Psychology was higher than the control group at a statistically significant level of .05.

Keywords: Dialogue; Buddhist Dialogue Program; Self-directed Learning

1. บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 มหาวิทยาลัยหลายแห่งได้ประกาศปรับระบบการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์วิธีการเรียนการสอน รูปแบบนี้อาจทำให้เกิดช่องว่างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน และปฏิสัมพันธ์ของเนื้อหาบทเรียนระหว่างผู้เรียนและผู้สอนลดน้อยลงไปถึงส่งผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนของผู้เรียนวิธีการตรวจสอบความเข้าใจการเรียน การสั่งสมระเบียบวินัย การมีสมาธิในการเรียน อาจไม่ได้คุณภาพเท่าเทียมกับการเรียนในชั้นเรียน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ได้ดำเนินการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal) พบว่า นิสิตส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการเรียนการสอนผ่านอินเทอร์เน็ตยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อีกทั้งนิสิตมีความแตกต่างและหลากหลายทั้งด้านอายุและวุฒิภาวะระหว่างที่เรียนเกิดปัญหาทางการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ซึ่งอาจทำให้นิสิตเรียนรู้และเข้าใจในบทเรียนได้น้อย เกิดความวิตกกังวลในการเรียน สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนนั้นต้องการการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย

จากที่กล่าวมามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี จึงมีแนวคิดนำการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning) ซึ่งแนวทางหนึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพปัจจุบัน เนื่องจากเป็นการเรียนที่ช่วยให้บุคคลมีการริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนมีการเรียนที่ดี สามารถเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองมากกว่าการเรียนการสอนตามปกติ การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่จะต้องปลูกฝังให้เกิดกับนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากเป็นการ

สื่อสารที่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีอิสระในด้านการเรียน มีประสิทธิภาพในการพัฒนาการเรียนรู้และความเหมาะสมกับโลกยุคใหม่ โดยใช้ กระบวนการสนทนา (Dialogue) (โสฬส ศิริไสย์, 2549, หน้า 1) ซึ่งเป็นกระบวนการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ในการสร้างให้เกิดการสร้างสรรค์ทางความคิด เป็นการแลกเปลี่ยนทั้งความรู้สึก องค์ความรู้ภายในตัวบุคคล เป็นกระบวนการที่นำความรู้แฝง (Tacit Knowledge) ทำให้ปรากฏขึ้น รวมถึงการพัฒนาทักษะการตั้งคำถาม การนำเสนอความคิด การฟังและการไตร่ตรอง ความคิดอย่างลุ่มลึก อยู่ในภาวะอิสระที่ทำให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจทั้งตนเองและบุคคลอื่นภายในกลุ่มอย่างแท้จริง เครื่องมือเชิงปฏิบัติให้เกิดกลุ่มการเรียนรู้ร่วมกัน ช่วยพัฒนาทักษะด้านการซักถาม การนำเสนอความคิด การฟัง และการไตร่ตรอง ความคิด ซึ่งนิสิตสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพูดคุยกันภายในกลุ่ม เป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ หรือเพื่อถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน มีความลุ่มลึกต่อการทำความเข้าใจทั้งตนเองและผู้อื่น ไม่ตัดสินใจทันทีทำให้มีการไตร่ตรองความคิดในตัวบุคคล ทำให้เกิดกระแสไหลเวียนของความคิด ความเข้าใจระหว่างกันภายในกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศของการเรียนรู้ในตัวบุคคล และพัฒนาสู่การเรียนรู้ของกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและนำการใช้คำถามในการจัดการ เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการสนทนา สามารถสร้างการเรียนรู้ภายในตัวนักศึกษาทำให้เกิดความไว้วางใจกัน มีการรับฟังอย่างลึกซึ้งไม่ด่วนตัดสิน เปิดใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้เห็นเรื่องราวของกันทั้งสุข ทุกข์ และแรงบันดาลใจ เกิดความคิดและความรู้สึกใหม่ๆ ขึ้นมาจนค่อยๆ เปลี่ยนไปสู่คุณค่าที่มีต่อตนเองและผู้อื่น มีความไวต่อการรับรู้ความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น พัฒนาในการรู้จักตนเองและยอมรับตนเองตามที่เป็นจริง ตระหนักรู้ มีสติในการทำงานและการดำเนินชีวิตมากขึ้น สามารถสร้างสัมพันธภาพ การช่วยเหลือได้อย่างไว้วางใจ และการปฏิบัติด้วยความรักความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่นได้

ฉะนั้น การสื่อสารจะต้องสื่อให้เหมาะสมกับระดับปัญญาที่แตกต่างกันของผู้รับสาร โดยใช้เทคนิควิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสาร คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ว่าด้วยการสื่อสารในด้านกระบวนการสื่อสาร หลักการพูด การฟังการเลือกเชื่อ การวิเคราะห์บุคคล ดังที่กล่าวมาแล้วเป็นหลักการที่ล้าลึกที่สร้างสรรค์ให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพหลักคำสอนว่าด้วยการสื่อสารของพระองค์ยังครอบคลุมถึงหลักจรรยาบรรณและจริยธรรมของการสื่อสารอีกด้วย เป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้บุคคลมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนกับบุคคลอื่นๆ และเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้สังคมทุกระดับทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติและโลก คงไว้ซึ่งสันติสุข (ชญาณันท์ อัครธรรมานนท์ และประทีป พิชทองหลาง, 2561, หน้า 268)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้นำการสื่อสารแบบสนทนาที่นำมาบูรณาการตามแนวทางของพุทธศาสนา เพื่อทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง และตระหนักถึงความสำคัญของการมีวินัย ความซื่อสัตย์สุจริต และการมีจิตสาธารณะ ซึ่งนิสิตสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อ

ตนเองต่อสังคมและสภาพแวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ในตัวบุคคล และพัฒนาสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านกระบวนการพุทธสุนทรียสนทนา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดสุนทรียสนทณาร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง เพื่อพัฒนาโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนา
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทั้งที่เป็นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2539 ภาษาไทยและอรรถกถา และจากเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ งานวิจัย ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสุนทรียสนทณาร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการเรียนรู้แบบนำตนเอง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรีศรีไพบูลย์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2 อยู่ระหว่างศึกษาในปีการศึกษา 2564 (วันที่ 1 มกราคม 2564-31 ธันวาคม 2564) จำนวน 70 รูป/คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic random sampling) การได้มาของกลุ่มตัวอย่าง ใช้ G* power ได้กลุ่มตัวอย่าง 40 รูป/คน แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 20 รูป/คน ได้เข้าร่วมการทดลองโปรแกรมความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองตามแนวพุทธสุนทรียสนทนา และกลุ่มควบคุม จำนวน 20 รูป/คน ไม่ได้เข้าร่วมการทดลองโปรแกรมฯ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำการพัฒนาแบบวัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยพัฒนาจากแบบวัดความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง โดยพัฒนาแบบวัดความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองโดยพัฒนาจากผศ.ดร. แสงเดือน เจริญนิม และคณะ มีองค์ประกอบ 8 ด้าน ได้แก่ ด้านเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ด้านมโนคติของตนเองด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ด้านความคิดริเริ่มและมีอิสระในการเรียนรู้ ด้านความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ด้านความรักในการเรียนรู้ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านการมองอนาคตในแง่ดี และความสามารถในการใช้ทักษะการ

ศึกษาหาความรู้และทักษะแก้ปัญหาลักษณะแบบวัดชุดนี้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert five rating Scale) ผู้วิจัยได้นำแบบวัดความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง ตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ที่ 0.99 และ 2) ผู้วิจัยได้พัฒนาโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 7 กิจกรรม ได้แก่ (1) พุทธกัลยาณมิตตตา (2) พุทธปจฺฉา (3) พุทธสติ (4) พุทธสัมปชัญญะ (5) พุทธสนทนา (6) พุทธสนทนา (7) พุทธวิสัชนา และมีผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความเหมาะสมของโปรแกรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการศึกษาแนวคิดทางพุทธจิตวิทยา แนวคิดทางตะวันตกและใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดกลุ่ม เรียบเรียงข้อมูล จัดลำดับ และสังเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษา 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม ใช้สถิติค่าความถี่ และค่าร้อยละ (2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบก่อน-หลังการอบรม ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test) (3) การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติค่าความถี่ และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในระยะก่อนและหลังการทดลอง ใช้สถิติ t-test แบบ Independent T-test สำหรับเปรียบเทียบภายในกลุ่มทดลอง ในระยะก่อนและหลังการทดลอง ใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Samples t-test (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2538, หน้า 84)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดสุนทรียสนทณาร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง ผู้วิจัยทำการศึกษารอบแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาประเด็นความสำคัญเกี่ยวกับการพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองโดยทำการศึกษา สุนทรียสนทนาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองพบว่า สุนทรียสนทนา เป็นการสนทนาอย่างมีรูปแบบและหลักการที่มีลักษณะเฉพาะสำหรับตน เป็นการสนทนาให้เกิดความเข้าใจของบุคคลในวงสนทนา จึงเน้นการฟังที่การฟังเราเรียกว่าการฟังอย่างลึกซึ้งและเน้นกติกาทางด้านความคิด คือห้อยแขวน (Suspension) ละวางตัวตน

สุนทรียสนทนาในพระพุทธศาสนาเป็นการฟังอย่างมีสติ ฟังด้วยโยนิโสมนสิการคือ การฟังอย่างมีอย่างไม่ตัดสินผู้อื่น และห้อยแขวนการตัดสิน การเรียนรู้แบบนำตนเองคือ การศึกษาหาความรู้ด้วย

ตนเองหรือเรียนเป็นกลุ่ม โดยมีการศึกษาค้นคว้าร่วมกันหรือศึกษาค้นคว้าที่ผู้ศึกษาต้องการศึกษาไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเป้าหมายเดียวกัน ดังคำพูดที่ว่า การศึกษาที่ให้ประสิทธิภาพจะต้องมีคำว่า “ใช้” และ “ชอบ”

2. พัฒนาโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัย ตำรา บทความวิชาการ กับพุทธสุนทรียสนทนาและความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง จากนั้นได้สร้างโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล จำแนกเป็นกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) พุทธกัลยาณมิตรตา 2) พุทธบุจฉา 3) พุทธสติ 4) พุทธสัมปชัญญะ 5) พุทธสนทนา 6) พุทธสนทนา 7) พุทธวิชิชา เพื่อให้ผู้เข้ารับการทดลองเกิดการคิดอย่างมีเหตุผลและฟังอย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับหลักธรรมของโยนิโสมนสิการ มีเหตุผล และมีการปลูกเร้าโยนิโสมนสิการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เล่าเรียน

3. ผลของโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ผลการเปรียบเทียบผลการใช้โปรแกรมโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตกลุ่มทดลองผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมมีมากกว่ากลุ่มควบคุม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลการใช้โปรแกรมโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตกลุ่มทดลองผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรม

ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง	กลุ่ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
	กลุ่มทดลอง	3.91	0.43		
	กลุ่มควบคุม	2.21	0.52	11.102	.000***

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลการใช้โปรแกรมโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตกลุ่มทดลองผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พบว่า นิสิตมีระดับความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลการใช้โปรแกรมโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตกลุ่มทดลองผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม

ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง	กลุ่ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
	ก่อนทดลอง	2.28	0.64	-13.379	.000**
	หลังทดลอง	3.91	0.43		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 พบว่า ผลการใช้โปรแกรมโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า นิสิตมีระดับความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. แนวคิดสุนทรียสนทนายาร่วมกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการเรียนรู้แบบนำตนเอง สุนทรียสนทนาเป็นการสร้างพื้นที่ของความเข้าใจ ความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นไปได้ใหม่ ซึ่งมีบทบาทสำคัญแก้ปัญหาที่เกิดจากข้อจำกัดทางการสื่อสารที่สังคมเผชิญอยู่ การดำเนินการของ dialogue เป็นการฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังให้ได้ยิน ความเป็นอิสระ และผ่อนคลาย สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาพิชณุสญญเมธ, พระศรีสิทธิมนี และวีรกาญจน์ กนกกุลเมธ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สุนทรียสนทนาในพระพุทธศาสนากับสุนทรียสนทนาเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทยการนำหลักสัมมาวาจามาใช้ในสุนทรียสนทนาต้องมีปียาวจา คือ มีวาจาเป็นที่รักสร้างสรรค์ให้เกิดความกลมเกลียว ความรัก และสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมไทย การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ประโยชน์เหมาะสม ถูกกาลเทศะ เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษยสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปียาวจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ เนื่องจากวาทาสุนทรียสนทนาตามหลักพุทธสันติวิธีย่อมสมานไมตรีต่อบุคคล ให้เกิดผลสัมฤทธิ์สู่เป้าหมายที่วางไว้ นอกจากนี้การคุมสติ ทำหน้าที่กลายณมิตรกับคู่สนทนาให้ความสำคัญกับความรู้สึกภายในของแต่ละฝ่ายเป็นสิ่งสำคัญ โดยยึดหลักธรรมพรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ถ้าใจมีกรุณา ก็จะพูดกับเขาดี คิดกับเขาดีโดยจะต้องมีการฝึกปฏิบัติ เมตตากรุณาจึงจะเกิด ต้องเจริญกรรมฐาน รักษาศีลข้อที่ 4 และยึดหลักสัมมาวาจา

2. การพัฒนาโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนา ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัย ตำรา บทความวิชาการ กับพุทธสุนทรียสนทนาและความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเอง

จากนั้นได้สร้างโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นเริ่มต้น ขั้นดำเนินกิจกรรม ขั้นสรุป และขั้นประเมินผล จำแนกเป็นกิจกรรมย่อย 7 กิจกรรม ได้แก่ 1) พุทธกัลยาณมิตรตา 2) พุทธบุรุษ 3) พุทธสติ 4) พุทธสัมปชัญญะ 5) พุทธสนทนา 6) พุทธสนทนา 7) พุทธวิชิชา เพื่อให้ผู้เข้ารับการทดลองเกิดการคิดอย่างมีเหตุผลและฟังอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับหลักธรรมของโยนิโสมนสิการ มีเหตุผล และมีการปลูกเร้าโยนิโสมนสิการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เล่าเรียน และผู้เข้ารับการศึกษอาบธรรม (สุนน อมรวิวัฒน์, 2542, หน้า 159-160) สอดคล้องกับผลการวิจัยของพระมหาสุเทพ สุทธิญาณ (ธนิกุล) (2561) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง โปรแกรมพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย พบว่า ด้านคุณลักษณะของพระสงฆ์ในการให้การปรึกษาแนวพุทธ โปรแกรมการพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของพระสงฆ์ จะชวนให้พระสงฆ์ผู้ให้การปรึกษากลับมาสังเกตกาย ใจ ตนเองอยู่เสมอ ไม่ว่าจะคิด จะทำ จะพูด การกระทำนั้นๆ ทำได้ด้วยความตั้งใจ การมีสติอยู่กับบุคคลตรงหน้า เปิดพื้นที่รับฟังบุคคลตรงหน้า ซึ่งช่วยให้พระสงฆ์ผู้ให้การปรึกษาได้ย้อนกลับมามองตนเอง และมีได้คาดหวังผลลัพธ์จากการสนทนา การฟังที่ลึกซึ้งและมีประสิทธิภาพเพื่อจะชวนกันมาสู่ความเป็นสัมมาทิฐิและย่อมส่งผลถึงพฤติกรรมด้านภายในที่ถูกรับและดำรงอยู่ด้วยความรักเมตตาซาบซึ้งใจให้เห็นและเข้าใจผู้อื่น ด้านความเข้าใจในหลักการบรรเทาทุกข์ทางใจ การนำอริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค มาเป็นหัวใจหลักหรือกระบวนการหลักในการใช้บรรเทาทุกข์ทางจิตใจของผู้ป่วย พระสงฆ์ผู้ให้การปรึกษาเองก็ต้องเรียนรู้เพื่อจะได้แนะนำไปสู่กระบวนการให้ผู้ป่วยได้เรียนรู้ยอมรับในความทุกข์ของตนซึ่งสามารถนำมาปรับเปลี่ยนด้วยสภาวะธรรมองค์ธรรมอื่นๆ การสร้างกำลังใจและความสุขสงบให้ใจตัวเองเมื่อเผชิญความทุกข์ด้านทักษะการให้การปรึกษาแนวพุทธ การใช้ทักษะให้ถูกต้องกับขั้นตอนกระบวนการการให้การปรึกษา ทำให้สามารถสรุปเรื่องราวต่างๆ ที่ได้ร่วมกันคิด พิจารณา ทวนซ้ำเพื่อความชัดเจนของปัญหา และการเข้าใจปัญหาของตนเองอย่างแท้จริง รวมทั้งยังทำให้ผู้ป่วยได้เห็นภาพรวมเกี่ยวกับปัญหาหรือความทุกข์ของตนเองได้ชัดเจนขึ้นและการสรุปยังเป็นการย้ำประเด็นสำคัญๆ ซึ่งจะส่งผลต่อกระบวนการคิดของผู้ป่วยด้วย การให้กำลังใจอาจทำให้ผู้ป่วยรู้สึกว่ามีปัญหาหรือความทุกข์ไม่ใช่เรื่องแปลก ซึ่งคนโดยทั่วไปก็สามารถทำได้ด้านกระบวนการการให้การปรึกษาแนวพุทธ พบว่ากระบวนการให้การปรึกษาแนวพุทธที่เป็นไปอย่างมีขั้นตอน สามารถช่วยให้พระสงฆ์ผู้ให้การปรึกษาและผู้ป่วยสามารถดำเนินกิจกรรมไปพร้อมกันได้และช่วยให้การดำเนินการให้การปรึกษาง่ายขึ้น พระสงฆ์ผู้ให้การปรึกษาต้องช่วยปรับให้ทั้งสองฝ่ายดำเนินอยู่ในขั้นตอนเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อมิให้การปรึกษาเกิดความวุ่นวาย สับสน ช่วยให้กระบวนการการปรึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพในส่วนของการวิจัยเชิงทดลองสรุปผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับ ลำดับ และค่า p-value ในการทดสอบสมมติฐานเปรียบเทียบระดับค่าเฉลี่ยการพัฒนาสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยาของ

พระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วยของผู้ป่วย เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังการทดลองพบว่าหลังการทดลองค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นแตกต่างจากช่วงก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และระยะติดตามผล 15 วัน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย พบว่า ทุกด้านเพิ่มขึ้นแตกต่างจากช่วงหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติยกเว้นด้านความเข้าใจในหลักการบรรเทาทุกข์ทางใจ พบว่า หลังการทดลองและระยะติดตามผลไม่แตกต่างกัน

3. ผลของโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า นิสิตมีระดับความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และใช้แบบประเมินโดยดัดแปลงมาจากแบบวัดความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลงานของแสงเดือน เจริญนิม และคณะ (2555) สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภัทรา ภักดีศรี (2555) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วยสุนทรียสนทนาสำหรับพยาบาลวิชาชีพในแผนกผู้ป่วยในพิเศษ โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ลักษณะการเรียนรู้ของคนไทยในกลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นการเรียนรู้จาก หลายทาง ได้แก่ อ่านหนังสือ ดูงาน เข้าไปอยู่ด้วย ฟัง สังเกต สอบถาม หลังจากนั้นกลุ่มตัวอย่างทำการคิด วิเคราะห์ ลองทำและประเมินผล คุณสมบัติของผู้เรียนรู้ด้วยตนเองคือ ต้องเป็นคนช่างสังเกต ช่างคิด วิเคราะห์ เป็นนักปฏิบัติและเป็นนักประเมินผล รวมทั้งเป็นคนมีความพยายาม ตั้งใจจริง เมื่อมีปัญหาในการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้วิธีการคิดและลองทำด้วยตนเองก่อน หากทำไม่ได้จะสอบถามผู้รู้ แหล่งข้อมูลในการเรียนรู้คือ การทดลองทำด้วยตนเอง ผู้รู้ หนังสือ เพื่อน และการดูงาน สำหรับปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองคือ บุคลิกภาพของพ่อแม่หรือบุคคลอยู่ใกล้ชิด วิธีการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณลักษณะตามต้องการ และวิธีการสอนแบบอธิบายอาจเป็นการพัฒนาคุณลักษณะการฟัง และการยอมรับ ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองมีได้เกิดขึ้นกับทุกคน แต่พัฒนาให้เกิดขึ้นได้โดยการจัดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ (ทำงาน) และรับผิดชอบด้วยตนเอง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่า การจัดโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกาญจนบุรี ส่งผลต่อการเรียนของนิสิตในทางที่ดีขึ้น ดังนั้น ทางวิทยาลัยสงฆ์สามารถนำประยุกต์ไปใช้ในการเรียนตามปกติ และการเรียนแบบออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 จัดให้มีกิจกรรม พุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิต อย่างครอบคลุมและทั่วถึง

2.2 พัฒนานิสิตให้มีความรู้ความเข้าใจมีทักษะในการการเรียนรู้แบบนำตนเองผ่านโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิต

2.3 ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิต เป็นการต่อยอดองค์ความรู้จากกิจกรรมเป็นงานวิจัยเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษาในวงกว้าง

3. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยในครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาถึงผลโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองกับกลุ่มเป้าหมายทางการศึกษากลุ่มอื่น เช่น เยาวชนทั้งระดับประถม และมัธยมศึกษา เป็นต้น

3.2 ควรมีการศึกษาผลโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อมิติการใช้ชีวิตการศึกษาในมิติอื่น เช่น การจัดการความเครียด การจัดการความรู้ เป็นต้น

3.3 ควรมีการศึกษาผลโปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนาต่อกลุ่มคนอื่นกลุ่มอื่นในสังคม เช่น ผู้สูงอายุ กลุ่มคนในวัยทำงาน และปัญหาต่างหรือประเด็นที่น่าสนใจ เช่น ความเครียด การสร้างแรงบันดาลใจ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ด้าน ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 พุทธสุนทรียสนทนา องค์ประกอบที่ 2 โปรแกรมพุทธสุนทรียสนทนา องค์ประกอบที่ 3 ผลของโปรแกรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชญาณันันท์ อัครธรรมานนท์ และประทีป พิชทองกลาง. (2561). การสื่อสารธรรมเพื่อการพัฒนาสังคม
เชิงสร้างสรรค์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(ฉบับพิเศษ), 268-271.
- พระมหาพิชณฺ์ สยญเมโธ, พระศรีสิทธิมนี และวีรกาญจน์ กนกกมลเสศ. (2563). สุนทรียสนทนาในพระพุทธ
ศาสนากับสุนทรียสนทนาเชิงสร้างสรรค์ในสังคมไทย. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 5(2), 249-261.
- พระมหาสุเทพ สุทธิญาโณ (ธนิกกุล). (2561). *โปรแกรมพัฒนสมรรถนะการปรึกษาแนวพุทธจิตวิทยา
ของพระสงฆ์ด้านการเยียวยาจิตใจผู้ป่วย*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:
สุวีริยาสาส์น.
- สุภัทรา ภักดีศรี. (2555). *การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานด้วย สุนทรียสนทนา
สำหรับพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์*. (วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตร
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2542). *การพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- แสงเดือน เจริญนิม และคณะ. (2555). *ความสามารถในการเรียนรู้แบบนำตนเองของนิสิตฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครูคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. (รายงานการวิจัย).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โสฬส ศิริไสย์. (2549). Dialogue มิติใหม่ของเวทีชาวบ้าน. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*, 25(2), 38-49.